

TALIŞ STRUKTUR-FORMASIYA ZONASININ PALEOGEN ÇÖKÜNTÜLƏRİNİN FORMALAŞMASININ LİTOLOJİ XÜSUSİYYƏTLƏRİ

Heydərli S.Y.

AMEA, Geologiya və Geofizika İnstitutu

Kiçik Qafqazla Talış zonasının geoloji əlaqəsini təhlil edən bəzi tədqiqatçılar hesab edirlər ki, Talış zonası ya Kiçik Qafqazın cənubi-şərq davamı, ya da Acar-Trialeti riftinin cənub-şərq davamıdır.

Lakin son illər aparılan tədqiqatlar birmənalı olaraq göstərdi ki, Talış zonası Əlbors qırışıqlıq zonasının şimal-qərb davamıdır. Eyni zamanda bu zona Göyçə-Həkəri və Vədi-Zəngəzur-Allahyarlı ofiolit qurşağın arasında yerləşməklə terrigen təbiətlidir. Belə ki o, Əlbors qırışıqlıq zonasından başlayaraq öncə ümumi Qafqaz istiqamətində Germi yaşayış məntəqəsinə qədər, sonra enlik dairəsi boyunca Qafan terreyfinə qədər uzanır. Onun şimali Azərbaycan ərazisində Astara antiklinorisi çərçivəsində kampan, paleosen və şimal-qərb davamında eosen yaşlı çökmə, vulkanogen-çökmə və vulkanik fasiyalı çöküntülər iştirak edir. Paleogen və kampan

çöküntüləri yalnız Astara antiklinorisinin geoloji quruluşunda iştirak edirlər.

Paleosen çöküntüləri Astara qalxımında Astaraçay və Ləkərçay çayları arasında transqressiv olaraq bazal konqlomeratları ilə üst təbaşirin kampan yarusunun əhəngdaşlarının üzərində yatır.

Talış zonasının geoloji inkişafının erkən orogen mərhələsində formalaşan qrabenə oxşar strukturasında yetgin adalar qövsünün arxa hissəsində formalaşan dayaz dəniz hövzəsinin şelf zonasına təbii qravitasiya yolu ilə çeşidlənmiş paleosen çöküntüləri formalaşmışdır.

Paleosen çöküntülərinin həm məkan və həm də zaman çərçivəsində formalaşmasını təhlil etmək üçün onun uzanması boyunca litoloji-stratiqrafik kəsilişlər tərtib olunmuşdur. Kəsilişlərin çöküntütoplanma xüsussiyətlərini araşdırmaqla onun tərkibində 3 horizont ayrılmışdır: 1) tuflualevrolit, 2) tuflu-qumdaşı, 3) tufluqravelit.

Kəsilişləri təhlil edərkən görürük ki, tərtib olunan geoloji kəsilişlər hövzənin dayaz dəniz şəraitində formalaşmasını təsis edir. Çöküntünün əmələ gəlməsinin erkən anında hövzə nisbətən dərin olmuşdur. Bunu təsdiq edən əlamət ondan ibarətdir ki, incə-narın dənəli çöküntü hövzənin daha dərin hissəsində mordye-nitli tufların əmələ gəlməsinə səbəb olmuşdur. Ona görə də bizim ayırdığımız horizontlar bilavasitə fasiya dəyişkənliyini yaddaşında saxlayır.